

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Kavelbesluiten III en IV Hollandse Kust (zuid)

Toetsingsadvies over de milieueffectrapporten

5 september 2017 / projectnummer: 3180

1. Oordeel over de milieueffectrapporten

De Wet windenergie op zee maakt de opschaling van windenergie op zee mogelijk en heeft het zogenaamde 'kavelbesluit' geïntroduceerd. In een kavelbesluit wordt bepaald waar en onder welke voorwaarden een windpark op zee gerealiseerd mag worden. Op basis van een tender wordt later bepaald welke partij de vergunning en eventueel subsidie krijgt voor het realiseren van een windpark. Het Rijk heeft de Commissie¹ gevraagd te adviseren over de juistheid en de volledigheid van de informatie in beide milieueffectrapporten (MER'en) die zijn opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de kavels III en IV in het windenergiegebied Hollandse Kust (zuid).

Wat blijkt uit beide MER'en?

In beide MER'en is de bandbreedte onderzocht waarbinnen verschillende windturbineopstellingen en -types gerealiseerd kunnen worden zonder ongewenste schadelijke gevolgen voor natuur en milieu. Daaruit blijkt dat door het voornemen afzonderlijk of in combinatie met andere projecten op de Noordzee zonder nadere mitigerende maatregelen onaanvaardbare effecten kunnen optreden voor onderwaterleven, vogels en vleermuizen. Om die reden zijn in de ontwerp-kavelbesluiten mitigerende maatregelen en voorschriften vastgelegd. De Commissie acht voldoende onderbouwd dat met deze mitigerende maatregelen en voorschriften onaanvaardbare natuureffecten kunnen worden voorkomen. Indien de vergunninghouder besluit in de noordelijke 'snippers' van kavel IV geen windturbines te plaatsen, blijkt uit de MER'en dat de zichtbaarheid van de windturbines van het windpark voor enkele zichtlocaties afneemt en dat er een positief effect is op de mate waarin het windpark als beeldvullend wordt beleefd. De fotovisualisaties laten zien dat 10MW-turbines in vergelijking tot 6MW-turbines verder boven de horizon uitsteken en daardoor meer zichtbaar zijn.

In voldoende informatie voor de besluitvorming aanwezig?

De Commissie is van oordeel dat beide MER'en alle essentiële informatie bevatten om besluiten over de kavels III en IV te kunnen nemen waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen. In hoofdstuk 2 van dit advies heeft zij enkele aanbevelingen opgenomen om de kwaliteit van de verdere besluitvorming over de kavels III en IV te verbeteren. De opmerkingen in dit hoofdstuk hebben geen betrekking op essentiële tekortkomingen. Enkele aanbevelingen hebben betrekking op toekomstige MER'en voor windparken op zee.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectstukken, voor zover digitaal beschikbaar, vindt u door op www.commissiemer.nl projectnummer [3180](#) in te vullen in het zoekvak.

2. Aanbevelingen voor de verdere besluitvorming en toekomstige MER'en

2.1 Gevolgen voor de natuur

Vogels

In beide MER'en en de bijlagen waaronder de Passende beoordeling is veel informatie samengebracht over de gevolgen van de kavelbesluiten voor vogels en hun leefgebieden. Hoewel de milieu-informatie volledig is heeft de Commissie wel een aantal aandachtspunten geïdentificeerd die voor de vervolgbesluitvorming van belang (kunnen) zijn:

- *Kleine zwaan*: in de MER'en is terecht ingegaan op de gevolgen voor deze wintervogel met een kleine en afnemende populatie. Becijferd is dat jaarlijks ca. 6 Kleine zwanen in aanvaring komen met Nederlandse parken, waarmee de PBR-norm wordt benaderd. Aangegeven is dat het aanvaringsrisico ten noorden van het plangebied duidelijk groter zal zijn. Voor kavel V wordt de effectbeoordeling daarmee een belangrijk aandachtspunt, inclusief toetsing aan de gebiedsdoelen voor de Natura 2000-gebieden waar deze vogels een deel van het jaar verblijven.
- *Zilvermeeuw*: de cumulatieve effecten zijn geraamd op 0,98 van de PBR, dus rond de norm waarboven de veerkracht in de populatie in het geding komt door de jaarlijkse additionele sterfte. Mede met het oog op toekomstige windparken acht de Commissie het van belang de populatieontwikkelingen goed te volgen en na te gaan welke maatregelen eventueel kunnen worden uitgewerkt om de gunstige staat van instandhouding op langere termijn te waarborgen.
- *Kleine mantelmeeuw*: in de MER'en is aangegeven dat de PBR voor populaties op de zuidelijke Noordzee wordt overschreden door additionele sterfte. De effecten zijn op grond van kennisleemtes echter getoetst aan populaties in het Nederlandse deel van de Noordzee. De Commissie stelt vast dat de BPR-benadering is ontwikkeld om ondanks kennisleemtes uitspraken over de gevolgen voor populaties te kunnen doen, terwijl de Europese monitoringinformatie over koloniebroedvogels verbetert². Verder stelt de Commissie vast dat ingrepen op Nederlands grondgebied worden beoordeeld (en eventueel rechterlijk getoetst) aan de landelijke staat van instandhouding. De nu gekozen benadering past in die consistente lijn.

Zeezoogdieren

De geluidberekeningen zijn verricht met het Aquarius 1.0 model. De Commissie merkt op dat het Aquarius 1.0 model weliswaar is gevalideerd aan de hand van metingen bij het Gemini en Luchterduinen windpark, maar dat de resultaten daarvan nog niet zijn en konden worden verwerkt in een nieuwe versie van het model.³ Het model blijkt de werkelijk optredende geluidniveaus te onderschatten, met name op grotere afstand. Aangegeven wordt weliswaar dat dit effect vooral van toepassing is voor (niet nader gespecificeerde) lagere frequenties waarvoor Bruinvissen minder gevoelig zijn, maar het zijn juist de lagere frequenties die in zee het verst reiken. Effectafstanden kunnen dan ook groter zijn dan op grond van de geluidberekeningen met het Aquarius 1.0 model ingeschat.

² Nagy S. 2017. Status of colonial breeding water- and seabird monitoring in Europe. Vogelwelt 137: 99-118.

³ Zie MER, bijlage 5, pagina 8.

- Omdat het aantal verstoorde dieren sterk toeneemt bij een grotere effectafstand acht de Commissie het van groot belang dat de berekeningen voor toekomstige kavelbesluiten en bij herziening van het KEC met een verbeterd model worden uitgevoerd.⁴

In beide MER'en is niet ingegaan op het seismisch onderzoek dat eerder ten behoeve van de aanleg van het windpark heeft plaatsgevonden. Niet duidelijk is welke apparatuur daarbij is gebruikt is en hoe de geluidsniveaus zich verhouden tot de heiwerkzaamheden en andere seismische activiteiten in de Noordzee. Hierdoor kan niet effectief worden ingegaan op de eventuele gevolgen van seismisch onderzoek in cumulatie met de aanleg van windturbines.⁵

- De Commissie adviseert bij toekomstige MER'en en bij herziening van het KEC aan te geven welke seismische methoden daadwerkelijk worden ingezet en wat daarvan de effecten zijn in cumulatie met de aanleg van de windturbines.

2.2 Gevolgen voor scheepvaartveiligheid

Uit bijlage 11 blijkt een toename van het aantal lokale ongevallen met 3,8%, een factor 22,6 groter dan de toename van het aantal ongevallen op de gehele EEZ. Een nog grotere toename (ca 38%) kan afgeleid worden voor de effecten van het werkverkeer tijdens de aanleg.⁶ In de bijlagen rapporteert MARIN de effecten van het werkverkeer op de scheepvaartveiligheid alleen als percentage van alle scheepvaartverkeer in de EEZ. Hierdoor ontstaat een onjuist beeld van de risico's voor de scheepvaartveiligheid.

- De Commissie adviseert ten behoeve van de verdere besluitvorming in de samenvatting van het MER deze lokale toename van de ongevalsrisico's aan te geven, evenals de mitigerende maatregelen die mogelijk zijn om de ongevalsrisico's te verminderen.⁷

In de samenvatting van beide MER'en wordt in Tabel S6 de risico's van doorvaart als neutraal (0) beoordeeld. In de tekst van elk rapport, noch in de MARIN-rapporten, wordt een (kwalitatieve) schatting van deze risico's gegeven ter onderbouwing van dit oordeel.

- Hoewel de Commissie geen reden heeft te twijfelen aan de uiteindelijke (neutrale) beoordeling adviseert zij ten behoeve van de verdere besluitvorming deze beoordeling nog wel te onderbouwen.⁸

Volgens het MARIN-rapport voor kavel IV⁹ loopt er een oost-west corridor door kavel IV en verder tussen kavel I en II. Marin behandelt ook de effecten van het windpark op de veiligheid van het kruisend verkeer aan de oostzijde van de corridor. Het MER voor kavel IV geeft in de

⁴ Eén van de aangevoerde redenen voor de onderschatting van geluidsniveaus is dat het effect van de diameter van de fundering niet is meegenomen. Juist omdat in de Kavels III en IV en in de toekomst de diameter van paalfunderingen verder toeneemt (het MER spreekt van diameters tot 10 m), zal hiermee bij kavelbesluiten rekening gehouden moeten worden.

⁵ Zoals ook aangekondigd in het MER, pagina 49.

⁶ Als er van uitgegaan wordt dat kavel III en IV tegelijkertijd worden aangelegd kan deze toename oplopen tot 76%.

⁷ Denk bijvoorbeeld aan het scheiden van werk- en overig scheepvaartverkeer via intensievere scheepvaartbegeleiding

⁸ Vergelijkbaar met de onderbouwing die is gegeven in beide MER'en voor de kavels I en II Hollandse Kust (zuid).

⁹ Pagina 41.

samenvatting en in de beschrijving van het kavel in paragraaf 3.2 echter geen duidelijkheid over het bestaan van een oost-west scheepvaartcorridor. Gezien het aantal kabels dat in het aangegeven tracé van de corridor loopt vraagt de Commissie zich ook af of er wel voldoende ruimte beschikbaar is voor scheepvaart.

- De Commissie adviseert ten behoeve van de verdere besluitvorming in de samenvatting van het MER of in het kavelbesluit melding te maken van het al dan niet bestaan van de oost-west scheepvaartcorridor en aan te geven of, gezien de aanwezige kabels, er voldoende ruimte beschikbaar is voor het realiseren van een dergelijke corridor.

2.3 Gevolgen voor het landschap

Voor de zichtbaarheid van de turbines wordt in het MER een afstand van 30 km gehanteerd. Gesteld wordt dat het niet relevant is om de zichtbaarheid van turbines die verder verwijderd zijn dan 30 km als effect mee te wegen. Tabel 9.10 op pagina 216 van het MER laat echter zien dat dit effect pas voorbij de 35 km verwaarloosbaar is (zichtbaarheid in de zomer van gemiddeld een half uur per dag).

- De Commissie heeft geconstateerd dat het aanhouden van een maat van 35 km in dit MER geen verschil maakt voor de beoordeling en de conclusies over zichtbaarheid en horizontale zichthoek, maar adviseert om in toekomstige MER'en voor de zichtbaarheid een afstand van 35 km als grens aan te houden.

De Commissie signaleert dat de zichtbaarheid van de 6MW- en 10MW-turbines in het MER gelijk is beoordeeld. De Commissie komt op basis van de fotovisualisaties echter tot de conclusie dat de impact van 10MW-turbines overdag wel degelijk meer effect hebben op het zicht vanuit de kust. Omdat de 10MW-turbines groter zijn dan de 6MW-turbines steken ze op een afstand binnen de 12 NM verder boven de horizon uit en zijn daardoor meer zichtbaar.

- De Commissie adviseert bij de verdere besluitvorming mee te wegen dat turbines van 10MW beter zichtbaar zijn dan de turbines van 6MW.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Hoe toetst de Commissie?

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het milieueffectrapport de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. De werkgroep bezoekt hierbij ook het gebied waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie vindt u op: <http://www.commissiemer.nl/advisering/watbiedtdecommissie>

Wie zit er in de werkgroep?

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Peter van der Boom
Geert Draaijers (secretaris)
Yttje Feddes
Han Ligteringen
Godfried van Moorsel
Tom Smit (voorzitter)
Rob Vogel

Wat zijn de besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld?

kavelbesluiten III en IV windenergiegebied 'Hollandse Kust (zuid)'

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor alle activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, moet in Nederland een milieueffectrapport worden opgesteld. De bijlagen C en D bij het Besluit m.e.r. <http://www.commissiemer.nl/regelgeving/besluitmer> geven aan wanneer dit het geval is. Het Kavelbesluit is nog niet opgenomen in het Besluit m.e.r.

Wie besluit over Kavelbesluiten III en IV Hollandse Kust (zuid)?

De minister van Economische Zaken en de minister van Infrastructuur en Milieu, zij zijn bevoegd gezag.

Wie neemt het initiatief?

Het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft 12 zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen, voor zover relevant voor het milieueffectrapport in haar advies verwerkt.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3180](#) in te vullen in het zoekvak.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

